

Onverwachte dimensies

Het is in de tijd gezien wat later geworden dan aanvankelijk de bedoeling was. Vrijdag 8 juli om precies te zijn in plaats van april wat de oorspronkelijke bedoeling was. En vooral: het wrak is niet het wrak voor iedere sportduiker geworden. Le Serpent, Frans voor slang maar in het Nederlands ook figuurlijk kwaad wijf, helleveeg of vervelend persoon, heeft tot op het laatst haar naam eer aangedaan.

FOTO'S MARION HAARSMA
EN ROEL VAN DER MAST

Grote foto: Van Woudenberg in het immense ruim van het schip
Rechts: Balkenconstructie in de machinekamer

Zo'n 60 meter dicht bij de kant dan eigenlijk gepland en de nodige meters dieper dan de bedoeling was heeft ze tegenstribbelend haar laatste rustplaats gevonden. Op 29 meter, en voor beginnende sportduikers te diep.

EISEN Al direct na het afzinken maakte het projectteam dan ook bekend dat er eisen voor duiken op het wrak zouden gelden. Het beduiken van de Serpent is slechts toegestaan binnen de brevetdoelstellingen en ook is het gebruik van een reel verplicht. Maar toch, van een mislukt project wilde het projectteam die 8e juli in Scharendijke na het bubbelend onderwater verdwijnen van de Serpent niet spreken.

'Het levert,' zo zegt Bastiaan Matthijssen van De Kabbelaar, 'misschien zelfs wel meer wrakduikgevoel op. Wrakken liggen meestal niet perfect. En dat is hier nu ook het geval.' Het 57 meter lange, 10 meter brede en 6 meter hoge betonnen wrak van de Serpent met een opbouw van 10,40 meter schoof bij het afzinken op de duiklocatie Haven van Scharendijke, links (ten westen) van de reef balls weg en kwam daardoor dieper te liggen dan gepland. Het dek ligt op 23 meter, het dak van de stuurhut op 16 meter.

NOODPLAN Aan het nog proberen te verplaatsen van het afgezonken wrak is overigens geen moment meer gedacht. 'Onmogelijk,' zegt Matthijssen. Die 525.000 kilogram trek je niet zo maar goed.' Wel was er 'voor het geval dat het helemaal fout zou gaan' een noodplan achter de hand. Een afspraak met de Genie. Dat indien het wrak niet toegankelijk zou zijn de Genie met een betonkettingzaag drie grote gaten in het wrak zou boren waardoor de Serpent toch toegankelijk zou worden voor duikers.

Aan het afzinken van het wrak was de laatste reis bovenwater van de Serpent vooraf gegaan. Op dinsdag 5 juli. Vanaf de Schelphoek, waar het decennia lang grotendeels onder water heeft gelegen, naar het Grevelingenmeer. Een sleep niet zonder risico omdat het uit 1920 daterende, geheel (gewapend) betonnen wrak dat dienst heeft gedaan als bulkschip (zonder motor) voor kolentransport tussen Frankrijk en Engeland de afgelopen maanden eenmaal drijvend en boven water (constructief) snel achteruit hield. En een gezonken betonnen bak in bijvoorbeeld de Grevelingensluis bij Bruinisse... Projectleider Gerius van Woudenberg van Rijkswaterstaat Zeeland moest er niet aan denken.

IMPULS Het is ook niet gebeurd. En na een voorspoedige sleep kon vrijdag 8 juli uiteindelijk na zo'n twee jaar voorbereidingen het wrak worden

afgezonken. Het verplaatsen van de Serpent was een voor Nederland ook uniek project. Het was nog niet eerder voorgekomen dat een schip van dit formaat voor de duiksport is afgezonken. Het project is tevens een nieuwe impuls voor het toerisme in Zeeland en Zuid-Holland en de duiksport in het bijzonder. Behalve als een duikattractie wordt het wrak van de Serpent ook een nieuw kunstmatig rif. Een project waarin de NOB via de speciaal hiervoor in het leven geroepen Stichting Zeeuwse Duikwrakken sindsdien nadrukkelijk bij is betrokken, samen met Rijkswaterstaat Zeeland, Provincie Zeeland, Gemeente Schouwen-Duiveland, Natuur- en Recreatieschap De Grevelingen en Dive-Inn De Kabbelaar. De kosten van het gehele project bedragen circa 300.000 euro.

Voordat de Serpent uiteindelijk werd afgezonken – er werden duizenden liters waters in het ruim gepompt waarna het wrak uiteindelijk ten onder ging – zijn er op diverse plekken doorgangen in het beton gezaagd voor duikers. Ook is op het dek een gidslijn aangebracht, die de weg terug naar buiten moet wijzen. Het wrak zal – zo is nog steeds de bedoeling – straks ook voor niet-duikers te zien zijn. Ook al zijn de omstandigheden op 29 meter diepte – donker – verre van optimaal. Het schip heeft twee webcams mee. De beelden zijn vanaf september te zien bij De Kabbelaar, die het wrak gaat beheren, maar ook rechtstreeks op het internet.

CAMERA'S Het afzinken zelf is ook gefilmd met behulp van drie tijdelijk gemonteerde camera's. Die volgens Bastiaan Matthijssen van De Kabbelaar spectaculaire beelden worden verwerkt in een documentaire over de berging, schoonmaak, transport en het afzinken van de voormalige Franse kolenvaarder.

Het schip, dat sinds de jaren zeventig in de Schelphoek lag afgezonken (bij laag water was nog slechts de kajuit van het schip vanaf de wal zichtbaar) is in februari van dit jaar succesvol geborgen. Sindsdien is er hard gewerkt aan het duikveilig maken van het schip. Zo werden te kleine mangaten dichtgelast en werden andere gaten juist groter gemaakt zodat sportduikers veilig het schip in en uit kunnen. Daarnaast is er een laag lege schelpen in diverse ruimten van het schip gestort zodat flora en fauna zich gemakkelijk in het schip kunnen vestigen.

FLES EN LADDER Vanaf het begin, eind 2009, is overigens Roel van der Mast namens de NOB betrokken geweest bij het project om de Serpent te laten afzinken in de Grevelingen. Ook bondsmedewerker Harry Brands is bijna fulltime met het project in de weer geweest. Terugkijkend zegt

De sleep naar de uiteindelijke afzinkplaats

Plaatsen van de webcam

Van der Mast nog precies te weten wanneer zijn eerste eerste ontmoeting was met Le Serpent. In augustus 2009, in wetsuit, met een duikfles op de rug en een tweedelige ladder op de nek. 'Duikuitrusting om te duiken en de ladder was nodig om na de duik de ruimten te kunnen verlaten.'

Met een klein opblaasbootje ondernam hij de tocht om een bezoek te brengen aan het in de klei weggezonken wrak in de Schelphoek aan de Oosterschelde. 'Veel van het schip was er overigens niet te zien: het schip was zo ver weggezakt dat met laag water slechts enkele centimeters vrijboord over was. Een plat vlak, lengte x breedte. Niet erg hoopvol dus... en de enorme aangroei van oesters had het zicht op details van het schip grotendeels ontnomen.'

SPOOKACHTIG De inspectie was overigens niet voor niets: de vraag 'kunnen en willen we dit

Le Serpent wordt weer volgespoten

Bijna vol

Het voorschip verdwijnt onder water

Als het water over de rand stroomt gaat het plotseling snel

wrak geschikt maken voor de duiksport' moest beantwoord worden. Alvorens hier een antwoord op te kunnen geven werd een duik gemaakt om de staat van het schip te kunnen beoordelen. Van der Mast: 'Slechts twee ruimten konden worden betreden – de rest van de vertrekken zat vol slib of had een toegang die door oesteraangroei aan het oog werd onttrokken. Ondanks de betrekkelijk kleine vrije ruimte in het ruim konden we geen breuk in het beton ontdekken.'

Wat eveneens kon worden bevestigd was dat door een aantal mangaten in het dek het licht fantastisch het ruim binnendrong. 'Geweldig voor fotografie!', wist Van der Mast toen al direct. 'Het licht betreedt spookachtig de ruimten en belicht de begroeide spanten van het schip.'

DIMENSIE Zoals eerder uitgebreid in Onderwatersport belicht is op 1 februari de eerste fase

van het lichten van het betonnen wrak met succes afgesloten. Op 1 februari werden de ruimten leeggezogen en kwam Le Serpent vrij uit de zuigende klei. En, kijkt Van der Mast opnieuw terug, 'en weer gaf de Le Serpent zich vrij voor verbazing. Nu drijvend kwam de derde dimensie, de hoogte, in beeld. Wat een afmeting! Een ruim twee zwembaden lang schip en zover we toen konden beoordelen, ruim vier meter hoog!'

Aannemer Timmerman leverde Le Serpent daarna vrij van slib in alle vertrekken op. Op woensdag 8 juni begaven projectleider Gerius van Woudenberg (Rijkswaterstaat Zeeland) en Roel van der Mast zich naar de inmiddels aan de kant afgemeerde Le Serpent voor een volgende inspectie. 'De afmetingen van het schip waren bekend, dat was geen verrassing meer. Maar na langs de tweedelige ladder - overigens net lang genoeg - in het ruim te zijn afgedaald, deden de dimensies toch behoorlijk spreken. Wat een afmeting.'

NIETIG Van der Mast zegt zich nietig te hebben gevoeld toen hij in één van de hoeken van het ruim stond. 'Doordat het slib volledig uit het schip is verwijderd komen er boven de bodem twee ruime doorgangen tussen de ruimten tevoorschijn. Zodoende was het mogelijk een foto te schieten van het ene naar het ander ruim. Van Woudenberg nam positie in in het volgende ruim en ik nam de

foto. Je ziet hem nauwelijks staan in zijn gele jas en evenzo gele laarzen. Dit is de ruimte waar menig duiker een groot avontuur gaat beleven.'

En het is nog niet alles denkt Van der Mast. Een bezoek aan de machinekamer – die is er wel al heeft er nooit een motor in gestaan - doet hem versteld staan. 'We zien direct dat ook deze ruimte de duiker zal aanspreken. Deze kamer had twee verdiepingen, maar van een vloer is geen sprake meer. De steunbalken van de vloer zijn het enige dat is overgebleven. Hierdoor is een fantastisch vakwerk overgebleven waar omheen de duiker zijn kunstjes kan vertonen!' Van der Mast is er met de overige leden van de werkgroep die het project heeft begeleid van overtuigd dat de duiksport er een avonturenplek bij heeft gekregen.

UNIEKWRAK De laatste fases van het project, het aanpassen en afzinken van het schip, stonden daarna nog op het programma. In eerste instantie zou dat eind juni afgerond moeten zijn. Maar daarbij was het weer wel van grote invloed. De sleep kon alleen met windkracht 3 of minder worden uitgevoerd in verband met de risico's. En zo'n weerssituatie is er niet zo vaak in Zeeland... Sinds vrijdag 8 juli is het allemaal verleden tijd. De Serpent ligt bij Scharendijke in de Grevelingen. Later dan gepland en ook wat dieper. Maar een uniek wrak, dat is en blijft het.